

Michal Čonka se narodil v roce 1935 v Piskorovcích na východním Slovensku. Jeho otec, kovář, pomáhal za války partyzánům kovat koně, což málem odnesla celá rodina, jen o vlásek unikli transportu do Osvětimi. Za války se musela celá jeho rodina několik měsíců schovávat v lese. Ještě větší bídu zažili po válce, kdy nebylo co jíst, ani se nedalo – na slovenském venkově v okrese Stropkov - nic za peníze koupit. Jak pan Čonka vzpomíná, když se v roce 1947 jeho rodina přestěhovala do Hronova, připadlo mu to, jako že přišli do ráje.

„Potom se bratranec matky a další lidi vydali do Čech: „V Čechách je dobře, tam je práce, tam jsou byty, tam nemusíme chodit po blátě,“ říkali. Nějakým způsobem se dostali do Hronova ve východních Čechách. Nejdřív přijel do Hronova můj otec, dělal u města a my jsme za ním potom přijeli. Bydleli tam na Vyšehradě, tam na kopečku, jak je Jiráskův dům. Dům, který nám přidělili, to byla taková vilka. Teď si představte – krásné podlahy, voda tam tekla, takové věci jsme neznali. Nádhera. Ale žádné dvoupokojové třípokojové byty. Každá rodina měla jen jednu místnost. Když to byl třípokojový byt, tak v jednom v jednom pokoji bydlel strejda, v druhém my a v dalším byl bratranec.

Rodiče dělali u města a já jsem tam začal chodit do školy. Na náměstí, vždycky když tam jedu, tak se tam podívám na tu školu. Poprvé jsem tam byl v kině. Na tom náměstí. To pro mě bylo něco, dívat se, jak funguje film.

Tenkrát oni ti Češi tam v Hronově neznali Romy. Já když jsem tam šel do školy, tak jsem neměl takové oblečení, jak ti kluci. Neuměl jsem mluvit česky! Oni mysleli, že mluvím rusky, tak mi tam přivedli učitele, který mluví rusky. Já jsem mu trochu rozuměl, ale doma se mluvilo rusínsky. V té vesnici, odkud jsme přišli, tam byla od první do čtvrté třídy rusínština, ve čtvrté začínala ruština a slovenština. Takže já jsem vlastně neuměl nic. To už mi bylo pomalu dvanáct roků.

Do školy jsem na Slovensku pořádně nechodil, protože ve čtyřicátém třetím u nás na Slovensku shořela celá vesnice, i škola, tak do školy se chodilo jen do takového provizorního baráku. Takže když jsme přijeli do Čech, tak jsem vlastně poprvé začal pořádně chodit do školy a slovo jsem neuměl česky, ani jsem nerozuměl nic, musel jsem se učit řeč.

A teď oni se dohadovali, co se mnou, do jaké třídy mě dají. My jsme tam přijeli nějak na podzim, tak do druhé třídy, druhé pololetí. Já jsem byl nejhlupejší. A víte, co se mnou udělali? Dali mi tam ke mně kluka, to byl jeden z nejlepších, který se tam učil, aby se mi věnoval, abych k němu chodil i domů. Učil mě mluvit a vůbec ty základy, co je třeba pro život. A on byl rád ten kluk. A teď si představte, když on mě sebral domů, on měl svůj pokoj, on měl psací stůl, tam měli koberce, to já jsem vůbec neviděl něco takovýho, jak oni žili. Mně se to velice líbilo. Rychle jsem se naučil mluvit. Musel jsem začínat od píky, byl jsem nejhorší. No ale za pár měsíců jsem už neměl ani pětky ani žádnou čtverku!

V Hronově jsme nebyli nijak dlouho, asi půl roku nebo déle, už si ani nepamatuju.

Ale potom našli práci v Jirkově u Chomutova, dělali se tam hřebíky do šachet. Zase někdo šel do Teplic, to není tak daleko odtamtud a tam byla továrna „Texas“ a tam se všichni zaměstnali. Tam jsem pokračoval ve škole do roku 1951 a otec chtěl, abych šel normálně do práce. A oni mě zaměstnali v zámečnickém skladu. Odtamtud jsem šel do učení na zámečníka. Po vyučení jsem se vrátil zpátky do Teplic a tam, kde jsme bydleli, jsem dělal zámečníka a to mě celkem ta práce velice bavila. Potom jsem dělal údržbáře ve sklárně.”

Pan Čonka se vyučil zámečnickem. Po vojně se přestěhoval do Ostravy, kde pracoval patnáct let jako řidič autobusu. Na Ostravsku zakládal na koci šedesátých let krajskou pobočku Svazu Cikánů-Romů. V polovině sedmdesátých let byl z politických důvodů nucen emigrovat do Německa, kde zůstal 21 let. Do Ostravy se vrátil až v devadesátých letech.